
ОЦІНЮВАЛЬНО-АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кочубей В. Ю.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-532-7-11>

ВСТУП

Оцінювання – невід’ємна частина нашого життя: учнів оцінюють в школі, дорослих оцінюють при прийомі на роботу та в процесі виконання своїх професійних обов’язків. Зарахування на навчання або навіть здобуття громадянства в деяких країнах також відбувається на основі оцінювання і вимагає успішного складання тестів. Через оцінювання ми отримуємо інформацію про досягнення результатів навчання учнів на певному етапі освітнього процесу ¹. Оцінювання надзвичайно важливе в навчанні іноземних мов, тому володіння методами та прийомами оцінювання є обов’язковим елементом підготовки майбутнього вчителя іноземних мов.

В професійному стандарті вчителя закладу загальної середньої освіти та вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти зазначено, що однією з професійних компетентностей вчителя є оцінювально-аналітична компетентність, до складу якої входять здатність здійснювати оцінювання результатів навчання учнів, здатність аналізувати результати навчання учнів та здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів ². Стандарт зазначає, що вчитель повинен володіти та застосовувати різні види оцінювання, використовувати відповідні методики і критерії оцінювання. Наголошується на використанні формувального оцінювання з метою підтримки учнів в освітньому процесі. Сучасний вчитель вміє добирати завдання для оцінювання результатів навчання учнів відповідно до державних стандартів освіти,

¹ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

² Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти та вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.12.2020. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Nakaz_2736.pdf С. 8.

використовує різні інструменти оцінювання, спираючись на освітні потреби й можливості учнів. В навчальному процесі вчитель не тільки використовує та адаптує готові тестові завдання, а й розробляє індивідуальні завдання для оцінювання учнів³.

Дослідження методів та інструментів оцінювання навчальної діяльності учнів набуває все більше актуальності в сучасній освіті через низку факторів. Прагнення підвищити ефективність навчання вимагає надійних та якісних інструментів вимірювання результатів навчання. Усвідомлення власної відповідальності за свою навчальну діяльність, що є ключовою ідеєю студенто-центрованого навчання, призводить до збільшення ролі самооцінювання. Оцінювання студентом своєї навчальної діяльності та робіт своїх однолітків потребує розробки чітких критеріїв та рекомендацій. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій також стимулює вчителя вивчати нові технології оцінювання та визначати такі інструменти, які дозволили б якісно та об'єктивно визначати рівень знань і вмінь учнів та відслідковувати динаміку розвитку учнівських компетентностей.

1. Мета, завдання та методологія дослідження

Метою нашого дослідження є визначення та опис ролі оцінювально-аналітичної компетентності в процесі підготовки сучасного вчителя іноземних мов.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення таких **науково-дослідницьких завдань**:

- з'ясувати мету, функції, види та принципи оцінювання;
- розкрити місце оцінювання в таксономії освітніх цілей;
- визначити особливості взаємооцінювання та самооцінювання;
- описати роль оцінювання в системі професійної підготовки вчителя англійської й німецької мов в Центральнотериторіальному державному університеті імені В. Винниченка;
- визначити способи та критерії оцінювання мовленнєвих вмінь читання, аудіювання, усного та писемного продукування в процесі вивчення та викладання англійської мови.

Методологія дослідження охоплює критичний аналіз наукової літератури з метою визначення сучасних підходів в галузі педагогічної діагностики, оцінювання та тестології, а також описовий метод для висвітлення принципів, змісту та форм оцінювання, які застосовуються для визначення навчальних досягнень студентів у вивченні англійської

³ Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти та вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.12.2020. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Nakaz_2736.pdf. С. 41-42.

мови як іноземної та які утворюють основу професійно-методичної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

2. Оцінювання: його мета та функції

Важливою складовою оцінювально-аналітичної компетентності вчителя є вміння аналізувати результати навчання учнів з метою подальшого планування освітнього процесу, конструктивно коментувати результати виконаних учнями завдань, аналізувати помилки і труднощі учнів.

У сучасному конкурентному світі вкрай необхідним вмінням для учнів постає здатність адекватно оцінювати свою діяльність, аналізувати сильні та слабкі сторони своєї особистості, вміти критично ставитись до своїх досягнень, використовуючи для набуття різнобічного досвіду навіть власні помилки. Обов'язком вчителя є не лише здійснення оцінювання, а й сприяння формуванню в учнів навичок самостійності та автономного навчання.

Передусім потрібно дати визначення таким ключовим термінам, як оцінювання та тестування. В англomовній методичній літературі вживають терміни «assessment» та «evaluation». Українською обидва терміни перекладаються, як «оцінка», «оцінювання», але при цьому між ними існує певна різниця.

Звернемось до глосарію термінології по оцінюванню, який був створений в межах проєкту Британської ради «An A to Z of Second Language Assessment». Проєкт, до якого було долучено 81 вчитель з 27 країн, мав на меті дати визначення ключовим термінам оцінювання в галузі мовної освіти. Оцінювання тлумачать як систематичний процес оцінки й вимірювання зібраної інформації щодо рівня знань та мовних здібностей студентів з метою покращення їхніх мовленнєвих вмінь⁴. Також в цьому глосарії знаходимо ще одне визначення оцінювання як процесу вимірювання успішності індивіда у виконанні даного завдання з метою отримання висновків про його здібності. Оцінювання може відбуватись в різних формах, включаючи тести, вікторини, співбесіди, письмові зразки, спостереження тощо.

Оцінювання визначають як процес збору інформації із дотриманням систематичних і обґрунтованих процедур. Результатом цього процесу, мета якого зазвичай полягає в інтерпретації іншомовних навичок учня, може бути оцінка або словесний опис із певним зворотним зв'язком⁵.

⁴ Coombe C. An A to Z of Second Language Assessment: How Language Teachers Understand Assessment Concepts. London, UK: British Council. 2018. URL: www.britishcouncil.org/exam/aptis/research/assessment-literacy. P. 10.

⁵ Bachman L. F. Statistical Analyses for Language Assessment. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 364 p.

Марі Бер наполягає на розрізненні двох процесів оцінювання. Оцінювання (Assessment) надає зворотний зв'язок щодо знань, навичок, ставлення та результатів роботи з метою покращення майбутніх результатів навчання. Оцінювання (Evaluation) визначає рівень якості виконання завдання та дозволяє приймати рішення на основі продемонстрованого рівня якості. Обидва процеси доповнюють один одного й у рівній мірі потрібні в освіті. У літературі останніх кількох років термін «assessment» зазвичай використовується для вказівки на те, що в процесі оцінювання очікується покращення^{6, 7}, у той час як термін «evaluation» застосовують для винесення певного судження щодо якості⁸. Як перший, так і другий типи оцінювання відбуваються за однаковими алгоритмами: визначення критеріїв оцінювання, збір даних шляхом спостереження за успішністю виконання завдання, аналіз результатів та звіт. Різниця полягає у локусі контролю: в першому випадку (assessment) локус контролю зосереджено на виконавці; у другому (evaluation) – на спостерігачеві. Процес оцінки (assessment) вміщує судження про переваги, виявлені учням під час виконання завдання та опис того, яким чином можна покращити свій результат в майбутньому.

Оцінювання (assessment) розглядають як більш загальний термін, який охоплює методи і технології з метою збору інформації про здібності учня, його розуміння певної галузі знань та мотивації. Оцінювання (evaluation) означає збір необхідної інформації для визначення того, чи досягає поставлених цілей навчальна програма; суттєвим є визначення того, які методи та прийоми діють, а які – ні. Відтак, коли говорять про методи оцінювання, вживають термін assessment, тоді як процес оцінювання варто описувати за допомогою терміну evaluation⁹.

В науково-методичній літературі частіше використовують такі терміни, як формувальне оцінювання та підсумкове оцінювання. Фактично, термін «формувальне оцінювання» вживають для опису оцінювання під час навчання і трактують як постійний тип оцінювання

⁶ Borden V., & Zak Owens J. L. Measuring quality: Choosing among surveys and other assessment of college quality. Washington, DC: American Council on Education and Florida State University–Association for Institutional Research, 2001. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED457767>

⁷ Palomba C. A., & Banta T. W. Assessment essentials: Planning, implementing, and improving assessment in higher education. San Francisco: Jossey-Bass, 1999. 368 p.

⁸ Baehr M. Distinctions between assessment and evaluation. Program Assessment Handbook, Pacific Crest, 2005. P. 441-444. URL: http://www.elegantbrain.com/edu4/classes/readings/depositary/TNS_560/outcomes/assess_eval1.PDF

⁹ Tosuncuoglu I. Importance of Assessment in ELT. *Journal of Education and Training Studies*. 2018. Vol. 6, No. 9. URL: <https://doi.org/10.11114/jets.v6i9.3443>

на основі процесу, який використовується для навчання¹⁰. Під час формувального оцінювання учень отримує зворотну реакцію (фідбек) та використовує її для коригування своїх подальших дій для покращення продуктивності¹¹. Підсумкове оцінювання (summative assessment) орієнтоване на результат, кінцевий продукт. Завдяки застосуванню низки стратегій підсумкове оцінювання формує висновок, який підтверджує, наскільки успішно учень досягнув поставленої навчальної мети. Вчитель іноземної мови повинен володіти методиками й інструментами ефективного формувального та підсумкового оцінювання, вміти застосовувати традиційні й альтернативні методи оцінювання відповідно до дидактичної мети та освітніх потреб учнів.

Д. Браун зазначає, що тестування – це цілеспрямоване застосування інструменту оцінювання, укладеного у вигляді структурованих завдань, які вимірюють продуктивність учня в певній галузі знань¹². На цей процес можуть впливати зовнішні фактори під час його виконання. Термін «тестування» використовується в методичній літературі як у вузькому сенсі – як використання і проведення тесту, так і в широкому сенсі – як сукупність процедурних етапів планування, складання й випробовування тестів, обробки й інтерпретації їх результатів¹³.

Оцінювання необхідне всім учасникам освітнього процесу і має переваги і для вчителя, і для учнів¹⁴. В результаті оцінювання вчитель контролює навчальний процес учня, отримує корисну інформацію для вдосконалення власної педагогічної практики, підбирає відповідні методи навчання. Через оцінювання та зворотній зв'язок учні отримують можливість краще зрозуміти свій процес навчання, розвивають свою здатність до самооцінки. Якщо учні починають розглядати оцінювання як частину процесу навчання, це допомагає їм приймати рішення щодо того, як здобувати знання та розвивати свої здібності.

¹⁰ Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. 228 p. Retrieved from: <http://taleproject.eu/>. ISBN 978-9925-7399-1-2. P. 211, 213.

¹¹ Coombe C. *An A to Z of Second Language Assessment: How Language Teachers Understand Assessment Concepts*. London, UK: British Council. 2018. URL: www.britishcouncil.org/exam/aptis/research/assessment-literacy. P. 10.

¹² Brown D. *Language assessment: Principles and classroom practices*. White Plains, NY: Pearson Education, Inc., 2004.

¹³ Квасова О.Г. *Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. К.: «Ленвіт», 2009. С. 9

¹⁴ Herrera L. & Macías D. F. A call for language assessment literacy in the education and development of teachers of English as a foreign language. *Colombian Applied Linguistics Journal*. 2015. Volume 17(2).

В рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти¹⁵ описано дев'ять **функцій оцінювання**, а саме: формувальна, констатувальна, діагностувальна, коригувальна, орієнтувальна, мотиваційно-стимулювальна, розвивальна, прогностична та виховна. Формувальна функція забезпечує динаміку навчального поступу. Завдяки конститувальній функції оцінювання визначається рівень досягнення результатів навчання. Діагностувальна функція допомагає визначити сильні та слабкі сторони учнів, встановити наявність навчальних втрат, виявити причини виникнення утруднень. Через коригувальну функцію вчитель може коригувати освітній процес відповідно до рівня успішності учнів. Орієнтувальна функція дозволяє моніторити динаміку досягнень учнів, відстежувати взаємозв'язок між методами навчання та сформованими в учнів результатами навчання. Оцінювання активізує внутрішні й зовнішні мотиви до навчання, мотивує до самовдосконалення, що можна сформулювати як мотиваційно-стимулювальну та розвивальну функції оцінювання. Прогностична функція оцінювання допомагає визначити цілі навчання на майбутнє. Виховна функція забезпечує виховання в учнів свідомої дисципліни, наполегливості та інших позитивних якостей. Переважна більшість функцій оцінювання втілюється у формувальному оцінюванні.

В науково-методичній літературі наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. спостерігалась тенденція до розуміння оцінювання як функції контролю. В підручнику «Методика навчання іноземних мов і культур» авторів О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Є. Борецької детально описані функції контролю, які включають в себе функцію зворотного зв'язку або діагностичну функцію, коригуючу, оціночну, навчальну, управлінську та розвивальну функції. Оцінка як основний показник успішності навчання вказує на певний рівень володіння предметом, вона необхідна для звітності і є орієнтиром для учнів, їх батьків та вчителів. В багатьох контекстах терміни «контроль» та «оцінювання» використовувались як синоніми. Методисти виділяють два види контролю: контроль з боку вчителя і контроль з боку учня. Останній може набувати форму взаємоконтролю, самоконтролю і самокорекції¹⁶.

¹⁵ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultatativ-navchannia>

¹⁶ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. С. 156-158.

Тестування є широко розповсюдженим інструментом оцінювання. Джеремі Хармер виокремлює такі чотири види тестів¹⁷, кожен з яких обумовлений своєю метою:

1) тест на визначення рівня володіння мовою (placement test). Метою цього тесту є розподіл учнів на певні групи для вивчення мови на основі продемонстрованого кандидатами рівня рецептивних і продуктивних вмінь.

2) діагностичний тест (diagnostic test). На відміну від попереднього тесту, де потрібно визначити рівень знань та вмінь учнів, діагностичний тест служить для виявлення тих аспектів, які викликають труднощі в учня, прогалин в знаннях.

3) тести навчальних досягнень учнів (progress or achievement tests). Метою цих тестів є відслідковування динаміки досягнень учнів, вимірювання того, наскільки учні засвоюють програму та опановують заявлені в навчальній програмі вміння і навички. В основу таких тестів покладено знайомий, вже вивчений учнями матеріал. Об'єктом перевірки є ступінь розвитку навичок, які відпрацьовували під час навчання.

4) тести загального володіння іноземною мовою (proficiency tests). Ці тести повинні об'єктивно вимірювати рівень знань та умінь учнів. Саме такі тести використовуються при вступі до університетів і є основою зовнішнього незалежного оцінювання.

3. Відбір типу та методів оцінювання

У Державному стандарті базової середньої освіти описані орієнтири для оцінювання учнів відповідно до загальних і конкретних результатів навчання. Основними видами оцінювання результатів навчання, як вказано в «Рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти», є формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання та державна підсумкова атестація¹⁸. Формувальне оцінювання спрямоване на визначення освітніх потреб учнів, метою чого є підвищення ефективності навчання. За допомогою підсумкового оцінювання визначають результат навчання та розвитку. Оцінювання може здійснюватися як в процесі навчання (поточне оцінювання), так і на різних його етапах (підсумкове).

Оцінювання результатів навчання відбувається за допомогою різних методів, вибір яких здійснюється вчителем залежно від змісту навчального предмету, вікових особливостей учнів та інших факторів. До методів оцінювання належать: усне опитування, спостереження,

¹⁷ Harmer J. The Practice of English Language Teaching. The fourth edition. Pearson, Longman, 2009. P.379-380.

¹⁸ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

аналіз портфоліо, письмові завдання, практичні завдання, завдання із використанням інформаційних технологій, самооцінювання, взаємооцінювання¹⁹. Оцінювання також може бути комплексним, тобто створеним шляхом поєднання різних способів і засобів оцінювання.

Вибір методу оцінювання залежить від того, чи є оцінювання формувальним або підсумковим. Формувальне оцінювання є оцінюванням з так званими низькими ризиками (low-stakes assessment) і може проходити у вигляді індивідуальних письмових завдань (worksheets), вікторин (quizzes), вправ, які виконуються на занятті (in-class activities), вправ домашнього завдання (homework exercises), індивідуальних бесід (individual conferences), педагогічного спостереження (teacher's observations), взаємооцінювання та самооцінювання²⁰. Підсумкове оцінювання проводиться систематично, наприкінці певного періоду навчання і зазвичай є оцінюванням з високими ризиками. Підсумкове оцінювання відбувається шляхом виконання та оцінювання підсумкової роботи, яка переважно складається із тестових завдань. Зовнішнє незалежне оцінювання проводиться у вигляді стандартизованого тесту.

Як слушно відмічає провідний дослідник у сфері тестології Ольга Квасова, необхідно розрізнявати терміни тест і тестове завдання. Тест або тестовий іспит – це комплексне оцінювання досягнень кандидатів у різних видах мовленнєвої діяльності²¹, у той час як тестові завдання (test tasks) є структурними компонентами частини тесту (там само). У багатьох роботах терміни «тестове завдання» (test task), «тестовий формат» (test format) та «тестовий метод» (testing technique) можуть вживатись як синонімічні²².

Тестування є популярним інструментом оцінювання учнів та студентів. Оцінювання учнів, яке проводиться у фіксований день і час, відбувається на основі стандартизованих тестів, які є достатньо об'єктивним способом вимірювання рівня володіння іноземною мовою кандидатом. Проте для певної категорії людей складання таких тестів є занадто стресовим, що призводить до зниження результатів таких кандидатів порівняно з тими тестами, які учні виконували протягом року. Альтернативним способом оцінювання є оцінювання портфоліо

¹⁹ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

²⁰ Elturki E. A Systematic Process for Assessing Assessment. *English Teaching Forum*. 2020, P. 12-21. URL: https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/etf_58_4_pg12-21.pdf. P. 13

²¹ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 22.

²² Там само.

(portfolio assessment), під яким розуміють збір інформації стосовно знань та вмінь учня на основі декількох робіт, які учень виконував протягом певного періоду (семестру, року). Такий вид оцінювання сприяє більш комплексному розгляду компетентності учня та його автономному навчанню. Серед недоліків такого оцінювання слід назвати збільшений час на перевірку таких завдань, а також розробку більш детальних критеріїв оцінювання²³.

Відбір типу оцінювання може як зменшити стрес та тривожність учнів, так й збільшити їх. Екзамени, тестування та інші системи оцінювання можуть призводити до негативних емоцій в учнів, а саме збільшення тривожності, побоювання невдачі, хвилювання стосовно думки інших про власні досягнення. Такі емоції можуть негативно вплинути на успішність учнів, тому варто застосовувати альтернативні способи оцінювання. З метою зниження впливу негативних психологічних чинників на процес оцінювання варто поєднувати традиційні способи тестування із сучасними техніками.

4. Принципи оцінювання

Ключовим принципом оцінювання є валідність (validity), яку в освітній сфері зазвичай тлумачать як виявлення того, чи тест «точно вимірює те, що він призначений вимірювати»²⁴, або виявлення «відповідності даного тесту або будь-якої з його складових частин тому, що тест повинен вимірювати»²⁵.

Теорія валідності з'явилась у 50 роках XX століття як поєднання її трьох типів: валідність критеріїв (criterion-oriented validity), валідність змісту (content validity) та валідність конструкту (construct validity). Типи валідності відрізняються тим, які докази враховуються для того, щоб довести, що тест є валідним. Валідність критеріїв може бути двох видів: прогнозована валідність та одночасна валідність. Валідність називають прогнозованою, якщо результат тесту допомагає передбачити інші критерії в майбутньому, наприклад, високі показники академічної успішності. Якщо такий критерій виявляється під час тесту, таку валідність називають одночасною²⁶.

Ще одним важливим елементом валідності є валідність змісту, під яким розуміють репрезентативний зразок або модель змісту навчання, де можна спостерігати всі важливі компоненти цього змісту²⁷.

²³ Harmer J. The Practice of English Language Teaching. The fourth edition. Pearson, Longman, 2009. P. 380-381.

²⁴ Fulcher G & Davidson F. Language Testing and Assessment: an Advanced Resource Book. Routledge Applied Linguistics, 2007. P.4.

²⁵ Там само. P. 5.

²⁶ Fulcher G & Davidson F. Language Testing and Assessment: an Advanced Resource Book. Routledge Applied Linguistics, 2007.. C. 4-5.

²⁷ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 15.

Суттєвим елементом валідності є валідність конструкту. У тестуванні під конструктом розуміють психологічний концепт, специфічне визначення вміння, що покладене в основу певного тесту та інтерпретації його результатів²⁸. Такі концепти стають конструктами, якщо ми можемо їх виміряти певними інструментами²⁹. Ключовим елементом валідності є саме валідність конструкту, що означає здатність тесту вимірювати саме ті вміння, які визначено як об'єкти контролю у специфікації тесту³⁰.

Другим показником валідності тесту є валідність критеріїв обчислювання результатів. В цьому випадку значущим є підрахування відповідей на завдання в належний, відповідний спосіб³¹. Відтак, важливим є розробка адекватної шкали вимірювання вмінь, які перевіряються.

Наступний принцип оцінювання – це надійність, під якою розуміють логічну несуперечливість результатів, отриманих під час оцінювання³². Тест вважається надійним, якщо при його проходженні учнем двічі в подібних ситуаціях результат тесту буде однаковим. На виконання тесту, який вважається надійним, не повинні впливати ані умови та обставини проходження тесту, ані особистість того, хто перевіряє тест. Надійність тесту напряму пов'язана з якістю критеріїв оцінки та його валідністю.

Важливим принципом оцінювання є практичність. Тест є практичним, якщо його легко проводити і він має відносно просту систему оцінювання³³. Bachman and Palmer³⁴ додають, що тест не є практичним, якщо для його розробки та проведення потрібні надмірні зусилля.

Ще один вагомий принцип оцінювання – це автентичність. Тест вважається автентичним, якщо сформульовані завдання наближені до реального життя.

Оцінювання повинно відбуватись відповідно до принципу справедливості. Це означає, що процедури, які застосовуються під час тестування, застосовуються рівно та справедливо по відношенню до

²⁸ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 6-7.

²⁹ Fulcher G & Davidson F. Language Testing and Assessment: an Advanced Resource Book. Routledge Applied Linguistics, 2007. P. 7.

³⁰ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 15.

³¹ Там само. С. 16.

³² Brown D. Language assessment: Principles and classroom practices. White Plains, NY: Pearson Education, Inc., 2004.

³³ Brown D. Language assessment: Principles and classroom practices. White Plains, NY: Pearson Education, Inc., 2004.

³⁴ Bachman L. F., & Palmer A. S. Language testing in practice: Designing and developing useful language tests. Oxford: Oxford University Press, 1996. URL: https://www.researchgate.net/publication/270304398_Language_Testing_in_Practice

всіх учнів. Справедливість оцінювання базується на принципах об'єктивності та неупередженості³⁵.

Принцип справедливості тісно пов'язаний з принципом демократичності. Цей принцип втілюється через кооперацію того, хто оцінює, з тим, кого оцінюють³⁶. Завдяки цьому принципу зменшується розуміння оцінювання як інструмента влади та впливу та збільшується відповідальність учнів за результати свого навчання.

Оцінювання є продуктивним і виконує повністю свої функції, якщо є зворотній зв'язок (feedback, washback or impact). Такий зворотній зв'язок має бути доречним і систематичним, це найважливіша складова оцінювання, оскільки саме вона формує тривалий вплив на подальше навчання³⁷, допомагає зрозуміти сильні та слабкі сторони учнів, виробити дієві навчальні стратегії. Важливим для рефлексії та саморегуляції процесу навчання є швидке та вчасне отримання зворотного зв'язку³⁸. Інакше, якщо робота над помилками розтягнена у часі, ефект від такого аналізу значно зменшується. В Рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти зазначено, що зворотній зв'язок «має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим і своєчасним»³⁹. Зворотній зв'язок передбачає обговорення труднощів, з якими стикається учень, що варто здійснювати в індивідуальній бесіді з учнем. Форма зворотного зв'язку залежить від дидактичної мети і виду навчальної діяльності і може бути усною, письмовою та електронною.

Для того, щоб зворотній зв'язок був більш ефективним, на думку Г. Вігінса⁴⁰ під час оцінювання потрібно звернути увагу на такі аспекти: 1) що у учня виходить добре; 2) що виконувати важко; 3) що саме вимагає корекції для досягнення успішного виконання. Важливо, аби зворотній зв'язок містив практичні рекомендації, які учень міг би виконати. Зворотній зв'язок повинен посилити мотивацію учнів, бути інформативним, змістовним, зрозумілим, значимим та вчасним.

³⁵ Shohamy E. Democratic assessment as an alternative. *Language Testing*. 2001. Volume 18(4), P. 373–391.

³⁶ Там само.

³⁷ Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. P. 129.

³⁸ Mosquera L. H. & Zambrano L. C. (). Assessment of English Learning in a Language Teacher Education Program. *Gist Education and Learning Research Journal*. 2019. Volume 19. P. 198

³⁹ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

⁴⁰ Wiggins G. P. *Educative assessment: Designing assessments to inform and improve student performance*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1998.

5. Місце оцінювання в таксономії освітніх цілей

Як вказано в Рекомендаціях з оцінювання 2024, «оцінювання здійснюється з використанням завдань різних когнітивних рівнів: на відтворення знань, на розуміння, на застосування в стандартних і змінених навчальних ситуаціях, уміння висловлювати власні судження, ставлення, тощо»⁴¹. В основу оцінювання покладена таксономія освітніх цілей, запропонована в 1950 роках групою дослідників у галузі освіти на чолі з Бенджаменом Блумом. Відповідно до таксономії, навчання відбувається в трьох психологічних сферах: когнітивній (обробка інформації), афективній (ставлення та почуття) та психомоторній (маніпуляційні та фізичні вміння). Когнітивна сфера відповідає за інтелектуальний розвиток, афективна – за емоційну стабільність, психомоторна – за фізичні вміння. Когнітивна сфера складається із шести етапів, які утворюють ієрархічну систему когнітивних процесів від навичок мислення нижчого рівня до навичок мислення вищого рівня. В первинній версії таксономія когнітивних навичок виглядала таким чином: знання (knowledge), розуміння (comprehension), застосування (application), аналіз (analysis), синтез (synthesis), оцінювання (evaluation). В 1990-х роках учні Блума Лорін Андерсон та Д. Кратвол вдосконалили таксономію, дещо її змінивши. Навички мислення утворюють таку ієрархію: запам'ятовування (remembering), розуміння (understanding), застосування (applying), аналіз (analyzing), оцінювання (evaluating) та створення (creating)⁴². В модифікованій версії таксономії творчість, створення нового включає в себе оцінювання, а не навпаки. Таксономія Блума відображає динаміку процесу навчання: кожне наступне вміння формується на основі попередніх. Наступною модифікацією цієї когнітивної парадигми є цифрова таксономія Блума, яка є відповіддю на цифрові запити в суспільстві й освіті. Оцінювання, під яким розуміють виведення суджень на основі критеріїв і стандартів, є навичкою високого рівня. Ключовими дієсловами, які відображають оцінювання, є перевірка, висунення гіпотез, критична оцінка, експериментування, виведення суджень, тестування, виявлення, моніторинг⁴³. В цифрову епоху вміння оцінювати набувають нових рис, зокрема це можуть бути:

1) коментування блогу (влогу). Коментування відбувається на основі надання оцінки, яка стає конструктивною критикою.

⁴¹ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

⁴² Churches A. Bloom's Digital Taxonomy. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/228381038_Bloom%27s_Digital_Taxonomy Р. 4.

⁴³ Churches A. Bloom's Digital Taxonomy. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/228381038_Bloom%27s_Digital_Taxonomy. Р. 31.

2) написання постів. Доречні дописи, як і гарні коментарі, не є простими однорядковими відповідями, вони структуровані та сконструйовані для адекватної оцінки теми чи ідеї.

3) модерування, під яким розуміють оцінку доцільності та адекватності коментарів чи дописів. Це оцінка більш високого рівня, ніж попередні.

4) співпраця та налагодження контактів (networking) – цей вид діяльності обов'язково включає в себе оцінку всього, що роблять співрозмовники, а також оцінку внеску кожного з учасників.

5) тестування застосунків, процесів та процедур. Сучасний вчитель повинен бути обізнаним із сучасними освітніми платформами та інструментами оцінювання. Важливим є вміння орієнтуватись в сучасних застосунках з вивчення мови та визначити найбільш релевантні інструменти відповідно до освітніх потреб учнів.

6) перевірка достовірності інформації та її джерел (validating). Студенти зараз мають доступ до великої кількості інформаційних джерел, не всі з яких є надійними, правдивими, достовірними й такими, яким студенти можуть довіряти. Тому особливої актуальності та значення набувають навички критичного аналізу джерел та відбір найбільш авторитетних з них. В сучасних умовах значно розширилось розуміння суті читацького вміння, під яким зараз розуміють не тільки розуміння й осмислення змісту тексту, а й оцінку його достовірності, правдивості, оцінку того, чи не є текст упередженим або внутрішньо суперечливим. Учні повинні виробити навички критичного мислення, аналізу й оцінювання. В сучасних критеріях оцінювання взяті до уваги ментальні вміння, описані в таксономії Блума. Сучасний вчитель іноземних мов повинен адаптувати інструментарій оцінювання під освітні потреби учнів та залучати у власну освітянську практику цифрову таксономію Блума.

6. Взаємооцінювання та самооцінювання

Сучасний вчитель повинен навчити учнів методам самоаналізу та самооцінювання, залучати учнів до конструктивного взаємооцінювання. Освіта повинна готувати учнів до відповідальності за свої дії, готувати їх вирішувати складні проблеми, діяти як автономно, так й у взаємодії із колегами. Згідно Професійного стандарту вчителя, педагоги повинні забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів⁴⁴. В якості формувального оцінювання використовуються такі альтернативні

⁴⁴ Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти та вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.12.2020. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Nakaz_2736.pdf. С. 8.

способи, як взаємооцінювання (peer assessment) або самооцінювання (self-assessment).

Взаємооцінювання активізує метакогнітивні навички учнів та є важливим способом розвитку автономії учнів⁴⁵. Оцінювання однолітками – це різновид кооперативного навчання, який сприяє виробленню навичок соціальної взаємодії та стимулює розвиток когнітивних здібностей учнів. Проведені дослідження⁴⁶ доводять, що учні, які були залучені до взаємооцінювання, демонстрували кращі знання та отримували вищі бали порівняно з тими, хто не оцінював роботи своїх однолітків. Подібні результати отримані Xiao & Lucking⁴⁷, де застосування взаємооцінювання сприяло покращенню успішності учнів в письмі. Ще одне дослідження⁴⁸ проводилось з групою учнів, які починаючи з початкової школи здійснювали оцінювання робіт один одного, що було відображено в їх електронних портфоліо. Отримані результати свідчать про значне покращення навичок письма та поступове перетворення відгуків від простих до більш конструктивних.

Незважаючи на те, що оцінюючи один одного учні часто залишаються суб'єктивними, взаємооцінювання має значний позитивний ефект, оскільки зменшує тривожність та напруженість, які учні часто відчують під час традиційного оцінювання.

Самооцінювання як елемент студенто-центрованого навчання використовується в різних видах мовленнєвої діяльності. Зокрема, дослідження, яке проводилось серед шестикласників арабського походження в турецькій середній школі, свідчило про покращення у них навичок аудіювання та говоріння) внаслідок застосування студенто-центрованого навчання⁴⁹.

Наведемо результати ще одного дослідження⁵⁰, метою якого було оцінити вплив самооцінювання та взаємооцінювання на успішність навичок говоріння учнів з різними когнітивними стилями навчання –

⁴⁵ Almahasneh A.M.S., & Abdul- Hamid S. The Effect of Using Peer Assessment Training on Writing Performance among Arab EFL High School Students in Malaysia. *Arab World English Journal*, 2019, Volume 10 (1). C. 106.

⁴⁶ Yurdabakan I. The investigation of peer assessment in primary school cooperative learning groups with respect to gender. *Education*. 2010. Volume 3-13, 39(2), P. 153-169.

⁴⁷ Xiao Y, & Lucking R. The impact of two types of peer assessment on students' performance and satisfaction within a Wiki environment. *The Internet and Higher Education*. 2008. Volume 11(3–4). P. 186-193.

⁴⁸ Nicolaidou I. E-portfolios supporting primary students' writing performance and peer feedback. *Computers & Education*. 2013. Volume 68(0), P. 404-415.

⁴⁹ Tunagür M., Kardaş N., Kardaş M.N. The Effect of Student Centered Listening/Speaking Activities on Turkish Listening Speaking Skills of Bilingual Students. *International Journal of Education and Literacy Studies*. 2021. Vol 9. No 1. P. 136-149.

⁵⁰ Imani S. The Comparative Effect of Self-Assessment and Peer Assessment on Reflective and Impulsive EFL Learners' Speaking Skill. *Journal of Foreign Language Teaching and Translation Studies*. 2021-2022. Vol. 6. No.4, P. 99-120.

вдумливим, рефлексивним (reflective) та імпульсивним (impulsive). Під когнітивним стилем людини розуміємо звичні та бажані для неї способи ідентифікації, згадування, встановлення, обробки та демонстрації інформації⁵¹. Різницю між зазначеними двома когнітивними стилями можна описати так (Шукаючи вихід з проблеми, імпульсивна людина схильна робити швидкі припущення, у той час як людина, яка має вдумливий, рефлексивний когнітивний стиль, схильна думати повільніше і приймати більш виважене рішення⁵². Є припущення стосовно того, що когнітивний стиль навчання впливає на успішність учнів у вивченні мови, особливо на аспект усного мовлення. Проте як показало дослідження Morovat⁵³, немає помітної різниці в успішності складання частини Говоріння тесту IELTS студентами, які мають рефлексивний та імпульсивний когнітивні стилі. Дослідження⁵⁴, що проводилось з дорослими студентами віком 30-34 роки, які вивчали англійську мову, показало, що учні рефлексивного когнітивного стилю показують кращі результати, ніж імпульсивні учні. Важливим досягненням є те, що самооцінювання та взаємооцінювання, яке практикували з групами рефлексивних та імпульсивних студентів, мали однаковий позитивний ефект на успішність набуття цими студентами навичок говоріння.

Самооцінювання та взаємооцінювання мають багато переваг, але й не позбавлені певних недоліків, серед яких у першу чергу слід назвати суб'єктивність оцінювання. Проте при цьому автономність учнів та націленість людини на навчання протягом усього життя надають самооцінюванню ще більшої значущості.

7. Оцінювання в системі професійної підготовки вчителя англійської й німецької мов

Професійна підготовка майбутнього вчителя англійської та німецької мов закладів загальної середньої освіти відбувається в Центральнотериторіальному державному університеті імені Володимира Винниченка за освітньою програмою «Середня освіта (Англійська й німецька мови та зарубіжна література)». Підготовка фахівців передбачає набуття ними низки компетентностей, серед яких, відповідно до Професійного стандарту вчителя закладу загальної

⁵¹ Dörnyei, Z. The psychology of language learner: Individual differences in second language acquisition. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2005, 282 p.

⁵² Brown, H. D. Principles of language learning and teaching (5th ed.). New York: Pearson Education, 2007. 347 p.

⁵³ Morovat E. Effects of Reflectivity/Impulsivity on IELTS Candidates' Band Scores in the Speaking Module of the Test. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2014. Volume 98. P. 1232 – 1239.

⁵⁴ Imani S. The Comparative Effect of Self-Assessment and Peer Assessment on Reflective and Impulsive EFL Learners' Speaking Skill. *Journal of Foreign Language Teaching and Translation Studies*. 2021-2022. Vol. 6. No.4, P. 99-120.

середньої освіти, належне місце займає здатність здійснювати оцінювання та аналізувати результати навчання учнів; забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів. Випускник бакалаврської програми повинен вміти оцінювати та аналізувати результати навчальної діяльності учнів. Як зазначено в освітній програмі, «оцінювання результатів навчання за освітньою програмою здійснюється на принципах об'єктивності, системності, відкритості, прозорості, доступності, з урахуванням індивідуальних можливостей студентів»⁵⁵. Розвиток оцінювально-аналітичної компетентності студентів-майбутніх вчителів англійської та німецької мов відбувається на практичних заняттях з методики навчання англійської мови, німецької мови та зарубіжної літератури, практичного курсу англійської та німецької мови, а також у ході практичної підготовки студентів в закладах загальної середньої освіти.

Окрім обов'язкової нормативної підготовки, студенти бакалаврської програми також мають змогу посилити свою професійну підготовку шляхом вивчення елективного курсу «Тестування та оцінювання в навчанні англійської мови», який спрямовано на набуття майбутніми вчителями англійської мови навичок оцінювання навчальних досягнень учнів. В процесі вивчення курсу студенти ознайомлюються з принципами і типами оцінювань, способами формувального і підсумкового оцінювання, видами лінгводидактичного тестування, процедурою розробки тесту. Студенти навчаються адаптувати існуючі тести до власних дидактичних потреб, а також самостійно розробляти тестові завдання. В комплексі з нормативною дисципліною «Методика викладання англійської мови» курс сприяє формуванню професійно-орієнтованої компетентності майбутніх вчителів.

В ході вивчення цієї навчальної дисципліни студенти вчать застосовувати різні технології оцінювання мовленнєвої діяльності учнів; розрізняти тестування та інші способи оцінювання знань та вмінь учнів; визначати мету та характеристики оцінювання, критично оцінювати різні типи завдань на перевірку вмінь читання, аудіювання, письма та говоріння; адаптувати наявні засоби контролю й оцінювання відповідно до дидактичної мети; самостійно розробляти завдання з метою оцінювання рівня розвитку мовленнєвих вмінь учнів.

В процесі вивчення дисципліни «Практичний курс англійської мови» оцінювання студентів здійснюється за допомогою таких методів, як усне опитування, тестування, письмові завдання, практичні

⁵⁵ Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Англійська й німецька мови та зарубіжна література)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю: 014.021 «Середня освіта 014.021 «Англійська мова та зарубіжна література» додатковою предметною спеціальністю 014.022 «Німецька мова та зарубіжна література). Кривиницький, 2024.

завдання, спостереження, аналіз портфоліо, завдання із використанням інформаційних технологій, самооцінювання, взаємооцінювання.

Іншомовну мовленнєву діяльність учнів та студентів оцінюють за видами мовленнєвої діяльності.

8. Оцінювання навичок читання

Читання традиційно вважалось рецептивним видом діяльності. Зорове сприймання написаного тексту зазвичай розглядали як пасивну діяльність, як вміння озвучити текст, розпізнати написані символи, впізнати слова і прочитати написане. В сучасній методичній літературі читання трактують як інтерактивну діяльність. Читач у жодному разі не залишається пасивним, він активно взаємодіє з текстом. Текст не тільки активізує лексичні, граматичні та семантичні навички читача, він збуджує наші фонові знання, які утворюють основу, на якій вибудовується розуміння тексту, який ми маємо осмислити. В Рамковому документі з грамотності читання обґрунтовано, що читання є інтерактивним процесом, оскільки для осмислення прочитаного читачі спираються на власні думки і досвід, встановлюють зв'язки між інформацією з тексту та інформацією поза текстом⁵⁶. Глибина та повнота розуміння тексту, швидкість читання залежать від багатьох факторів. Часом читачу буває достатньо лише поверхово переглянути текст для того, щоб зрозуміти, чи варто вивчати текст більш детально, чи вміщує текст достовірну інформацію або чи є інформація, яку вміщує текст, необхідною для досягнення освітніх цілей. Як показують численні дослідження, навіть при вдумливому читанні читач не відчуває необхідності дочитувати до кінця кожне слово та речення: вмикається механізм ймовірного прогнозування і читач здогадується про значення уривку, сприймаючи його цілісно. Мета читання є ключовим фактором, який визначає тип читання, глибину й повноту розуміння тексту, швидкість читання. Тип читання (ознайомлювальне читання, переглядове читання чи пошукове читання) детермінований його метою. Читання – це комплексне вміння, яке запускає дію двох складних процесів: з одного боку, це декодування графічної інформації, розпізнавання слів, граматичних структур, тобто покрокове вибудовування смислу речень. З іншого боку, текст сприймається й осмислюється цілісно шляхом активації базових знань читача та аналізу їм контекстної інформації⁵⁷. Читацькі навички підлягають як формувальному, так і підсумковому оцінюванню.

⁵⁶ PISA 2020 Results (Volume 1): The state of learning and equity in education. URL: <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>

⁵⁷ Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. 228 p.

Оскільки читання є фундаментальною навичкою сучасної людини, яка необхідна для навчання будь-якому предмету, тести із перевірки навичок читання діють на різноманітних когнітивних рівнях – від простого знаходження фактичної інформації в тексті шляхом швидкого сканування тексту до розуміння прихованих смислів, підтексту. Сучасні екзамени використовують різні тестові методи. Основними тестовими методами є такі: короткі відповіді на питання (short answer questions), знаходження відповідностей (matching headings and questions to texts, matching sentences to gaps in texts, matching clauses to gaps in texts), розташування частин тексту в правильному порядку (putting parts of the text in the correct order)⁵⁸. Розглянемо кожен із тестових методів.

Перший тестовий метод – короткі відповіді на питання (short answer questions) – перевіряє таку читацьку навичку, як сканування тексту, тобто швидкий перегляд тексту з метою знаходження необхідної інформації. Короткі відповіді на питання також можуть вимагати більш детального і вдумливого опрацювання тексту. Питання до тексту розташовані в порядку розгортання тексту. Такий вид тестових завдань краще підходить для формувального, скоріше ніж для підсумкового оцінювання, оскільки потрібно чітко визначити, які відповіді сприймати як правильні. Такий тестовий формат спостерігаємо в міжнародних тестах на знання англійської мови IELTS, проте його немає в програмі зовнішнього незалежного оцінювання в Україні. Підхід до сприймання орфографічних помилок може бути різний – їх або не враховують, приділяючи увагу смислу, а не формі відповіді, або враховують як помилку, в такому випадку тестування є комплексним, як наприклад, вже згаданий нами тест IELTS (International English Language Testing System).

Наступний популярний вид тестових завдань – знаходження відповідностей (matching headings and questions to texts). Завдання може включати в себе підбір заголовку, або питання, або головного речення до тексту. Опції для вибору можуть розташовуватись перед або після тексту, їх завжди більше ніж текстів, тобто від 1 до 3 варіантів залишаються незадіяними. Зазвичай за допомогою цього тестового формату перевіряють рівень розвиненості таких навичок, як сканування тексту (scanning) та переглядове читання (skimming). Завдання є достатньо автентичним, оскільки в реальному житті ми часто маємо справу з рекламними оголошеннями або невеликими текстами, в яких ми повинні знайти інформацію, яка нас цікавить. Читаючи, ми не беремо до уваги абсолютно всю інформацію в тексті, а лише ту, яка нам необхідна для досягнення нашої комунікативної мети. Тексти можуть бути різних жанрів – оголошення, інтерв'ю,

⁵⁸ Anderson M. C., Cseresznyes M. Into Europe. Prepare for modern English exam. Reading and Use of English. 2003. 297 p.

інформаційні тексти. Розробники тестових завдань рекомендують розпочати виконання тесту із прочитання заголовку, завдань та прикладу, що дозволить зосередитись та не витратити час на всі деталі тексту. Важливим є вміння ігнорувати незнайомі слова, не звертати увагу на несуттєву інформацію. Наведемо приклад таких завдань із тесту ЗНО 2020 року (ЗНО 2020):

Read the texts below. Match choices (A-H) to (17-21). There are three choices you do not need to use. Write your answers on the separate answer sheet.

Which of the advertisements is about _____?

A a rental offer B a job vacancy C a volunteering program D shopping facilities

E a sports competition F a family-run restaurant G vacation activities

H an educational course

Ще одним видом тестових завдань є підбір речення для заповнення пропусків в тексті (*matching sentences to gaps in texts*), або підбір частини речення (*matching clauses to gaps in texts*)⁵⁹. Цей тип тестових завдань також називають заповнення пропусків в тексті (*gapped text / gap filling*)⁶⁰. В такому тестовому завданні з тексту вилучені частини речень або цілі речення. Вилучені речення в змішаному порядку розміщені після тексту і завдання полягає у виборі того варіанта, який найбільш підходить до тексту. Запропонованих варіантів завжди більше, ніж пропусків у тексті. Цей тестовий формат дозволяє перевірити розуміння структури та смислу тексту. Основною стратегією є швидке ознайомлення з текстом шляхом його перегляду (*skimming*) для розуміння теми, логіки розгортання тексту⁶¹. Під час читання і знаходження пропусків спрацьовують механізми ймовірнісного прогнозування для передбачення того, що може міститись у пропуску. Якщо пропущене не ціле речення, а лише його частина, важливо звернути увагу на граматичну відповідність частини речення, чи не порушені такі граматичні правила, як узгодження підмета з присудком, чи не відрізняються граматичні часи. Якщо речення підходить граматично, потрібно ще раз перечитати текст, звернувши увагу на його смислову цілісність.

Якщо з тексту вилучені окремі слова, тоді тестовий формат має назву *gap fills* або *cloze tests* (цей вид тесту застосовується, якщо слова вилучені з певною регулярністю, наприклад, кожне сьоме слово⁶²).

⁵⁹ Anderson M. C., Cseresznyes M. *Into Europe. Prepare for modern English exam. Reading and Use of English*. 2003. 297 p.

⁶⁰ Квасова О.Г. *Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. К.: «Ленвіт», 2009. С. 69.

⁶¹ Там само, с. 77

⁶² Watkins P. *Teaching and developing reading skills: Cambridge Handbooks for Language Teachers*. Cambridge University Press, 2017. P. 268.

Такий тестовий метод використовується для оцінювання рівня лексико-граматичних навичок.

Описані вище види тестових завдань на знаходження відповідностей також називають завданнями на зіставлення. Їх об'єднують під назвою множинне зіставлення (multiple matching) та використовують для перевірки розуміння головних положень тексту (gist)⁶³ або для перевірки вмінь знаходити необхідну / бажану інформацію⁶⁴.

Ще одним тестовим методом є розташування частин тексту в правильному порядку (sequencing / ordering/ putting parts of the text in the correct order). Можливі два різновиди такого тестового завдання: розташування в правильному порядку частин тексту (абзаців) або вишикування в правильному порядку ключових речень тексту (summaries)⁶⁵. Обидва завдання застосовуються для перевірки розуміння фабульних текстів, коли ключовим вмінням є розуміння логіки розгортання тексту, його структури. В завданні зазвичай міститься умова розташувати події в хронологічному порядку, що може відрізнитись від того, як події представлені в тексті. Наведемо приклад такого тестового формату – завдання на розташування абзаців тексту в правильному порядку з підручнику англійської мови за 9 клас⁶⁶:

Rearrange the paragraphs in the correct order. The first paragraph has been chosen to help you.

В тестуванні, включаючи тести з високими ставками, розповсюдженим є такий тестовий метод, як множинний вибір (multiple choice), який використовується для перевірки вмінь детального розуміння тексту. Для правильного виконання завдання потрібно уважно прочитати текст для того, щоб зрозуміти різницю між запропонованими варіантами відповіді. Завдання також може вміщувати запитання щодо розрізнення значень окремих слів та виразів у певному контексті, а також змістову співвіднесеність слів, наприклад, займенників⁶⁷.

Тест множинного вибору широко використовується для перевірки лексико-граматичних навичок (language in use, use of English), коли об'єктом перевірки є вміння підібрати правильне слово або граматичну форму відповідно до контексту. В результаті низки досліджень

⁶³ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 62.

⁶⁴ Там само, с. 64.

⁶⁵ Anderson M. C., Cseresznyes M. Into Europe. Prepare for modern English exam. Reading and Use of English. 2003. P. 135.

⁶⁶ Морська Л.І. Англійська мова (9-й рік навчання). Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : Астон. 2017.С. 87.

⁶⁷ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 66.

доведено, що «основою для перевірки лексико-граматичних навичок іноземної мови повинен бути текст, прагматичною метою якого і програмується вживання тих чи інших мовних і мовленнєвих одиниць». В такому випадку відбувається оцінювання інтегрованих навичок. Окрім множинного вибору, перевірку рівня сформованості лексичних навичок можна проводити за допомогою тесту на словотворення (word formation)⁶⁸.

Для перевірки читацьких вмінь також застосовують тестовий метод вибір правильної відповіді з двох (true-false questions), який є різновидом тестового завдання множинного вибору⁶⁹. Для того, щоб запобігти 50% угадуванню, інколи вводять варіант not given, якщо певна інформація не згадується в тексті. Наводимо приклад інструкції до такого завдання із шкільного підручника англійської мови для 9 класу⁷⁰:

Read the article again and say whether the statements are true or false.

До тестових методів оцінювання навичок читання також відносять виправлення помилок в тексті (correcting errors in a text), використання інформації з тексту для заповнення таблиці, схеми або діаграми (using information in a text to complete a table, chart or diagram)⁷¹. Такі види завдань перевіряють інтегровані навички. Завдання на переніс інформації є достатньо автентичними, але мають підвищений рівень складності. В програмі зовнішнього незалежного оцінювання таких завдань немає, проте ці завдання входять до типової структури тестів IELTS.

Для оцінювання читання, особливо під час підсумкового оцінювання застосовують рецептивні тестові методи, під якими розуміють вибір правильного варіанта відповіді із запропонованих. До них відносять такі тестові методи, як множинний вибір, правильна-неправильна відповідь, знаходження відповідностей та розташування частин тексту в правильному порядку⁷². Такі тестові методи часто використовують, оскільки їх легко перевіряти, проте відсоток вгадування під час їх виконання є доволі високий. Більш наближеними до умов реальної комунікації є продуктивні тестові методи оцінювання читання, де учні повинні самостійно написати відповідь, обсяг якої може варіювати від одного слова чи фрази до повного речення або

⁶⁸ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 46.

⁶⁹ Watkins P. Teaching and developing reading skills: Cambridge Handbooks for Language Teachers. Cambridge University Press, 2017. С. 268.

⁷⁰ Морська Л.І. Англійська мова (9-й рік навчання). Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : Астон. 2017. С. 98.

⁷¹ Watkins P. Teaching and developing reading skills: Cambridge Handbooks for Language Teachers. Cambridge University Press, 2017. С. 268.

⁷² Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. P. 56.

абзацу. До таких методів оцінювання відносять заповнення пропусків, короткі відповіді на запитання, завдання переносу інформації (information transfer tasks), написання короткого викладу (резюме) (summary writing)⁷³. Такі види тестових завдань складніші в оцінюванні, оскільки інтегровані види вимагають детальної шкали оцінювання⁷⁴, де має бути чітко прописано, як на оцінювання впливають орфографічні або граматичні помилки.

Під час оцінювання учнів можна застосовувати такі додаткові методи оцінювання, як записування відповідей учнів на усні питання по тексту, фіксування часу, який учні витрачають на вільне читання та на інші види читання, визначення учнями ключових слів або слів, про значення яких їм довелося здогадуватись під час читання тексту, заохочення учнів написати відгук про книгу, уривок книги або інший текст, стимулювання учнів формувати портфоліо своєї читацької активності⁷⁵.

9. Оцінювання навичок аудіювання

Як і читання, аудіювання відносять до рецептивних видів мовленнєвої діяльності, коли ми сприймаємо готовий текст через свої зорові або слухові аналізатори. Предметом читання й аудіювання є чужа думка, закодована графічними та фонетичними засобами^{76 77}, продуктом цієї діяльності є розуміння та осмислення тесту, який ми прочитали або прослухали.

Аудіювання — це багатокомпонентне вміння, що включає мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння⁷⁸. Аудіювання, так само як і читання, запускає процеси, які включають розпізнавання слів, конструкцій, сприймання повідомлення, поступове вибудовування смислу (процеси знизу догори) і активізує фонові знання, які посилюють процеси прогнозування та сприяють осмисленню повідомлення та інтерпретації

⁷³ Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. С. 28.

⁷⁴ Кочубей В.Ю. Технології оцінювання навичок читання англомовних текстів. *Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст*: Збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції. (Кропивницький, 24-25 листопада 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 157-160.

⁷⁵ Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. Р. 29.

⁷⁶ Бігіч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. С. 281.

⁷⁷ Квасова О.Г. Основи тестування іноземних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 53.

⁷⁸ Бігіч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. С. 280.

не тільки поверхової інформації, а й інших закладених смислів (процеси знизу догори).

В Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Common European framework of reference for languages: learning, teaching assessment (CEFR)) визначають такі види аудіювання, як розуміння інтеракції між іншими мовцями, слухання як частина аудиторії, прослуховування оголошень та інструкцій, прослуховування аудіозаписів та різних засобів масової інформації⁷⁹. Аудіювання – невід’ємний елемент діалогічного мовлення, тому не випадково першим видом аудіювання, визначеним ЗЄР, є розуміння свого співрозмовника. Це ключове мовленнєве уміння, без якого неможлива усна комунікація. У навчальному процесі аудіювання є засобом навчання⁸⁰, коли вчитель пояснює правило або роз’яснює особливості виконання певної справи.

В методиці навчання англійської мови як іноземної розрізняють шість видів аудіювання⁸¹:

- 1) реактивне слухання, зосереджене лише на почутих звуках;
- 2) інтенсивне аудіювання, коли увага зосереджена на мовних формах;
- 3) слухання з негайною реакцією на почуте;
- 4) вибіркове слухання, виділення важливої інформації, такої як дати, час, місця;
- 5) розширене (екстенсивне) слухання, розуміння довгих текстів і об’єднання ідей;
- 6) інтерактивне аудіювання, що поєднує аудіювання з розмовою.

Не всі вони підлягають самостійному оцінюванню. Наприклад, слухання з негайною реакцією на почуте – це вміння адекватно реагувати на інструкції вчителя, виконувати почуте завдання. Такий вид аудіювання можна оцінити лише в комплексі і лише як елемент альтернативного оцінювання, зокрема, спостереження. Інтерактивне аудіювання також неможливо оцінити окремо, здатність вислухати й зрозуміти співрозмовника можливо оцінити лише як частину говоріння.

Артур Г’юз (Arthur Hughes) виокремлює три основні види аудіювання: глобальне, інформаційне та інтеракційне⁸². Глобальне аудіювання тлумачать як розуміння головного змісту, сприймання лінії

⁷⁹ Common European framework of reference for languages: learning, teaching assessment. Companion volume with new descriptors. Council of Europe. 2018. P. 54.

⁸⁰ Біріч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. С. 281.

⁸¹ Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. P. 86.

⁸² Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 55.

аргументації та розпізнавання ставлення мовця. До інформаційного аудіювання науковець відносить розуміння фактичної інформації, розуміння й виконання інструкцій, вміння слідкувати за розвитком подій в оповіданні та розуміння висловлювання поглядів, вражень тощо. Інтеракційне аудіювання – це розуміння привітання, висловлювання згоди або незгоди, ідентифікація наміру мовця, тощо⁸³.

Основними навичками аудіювання є слухання для розуміння головної ідеї (listening for gist), аудіювання для отримання специфічної інформації, аудіювання з повним розумінням змісту (listening for details), аудіювання з розумінням неявного прихованого змісту повідомлення (listening for implications)⁸⁴. Найбільш розповсюдженими тестовими форматами є правильна-неправильна відповідь, множинний вибір, короткі відповіді на запитання та заповнення пропусків, наприклад, у таблиці⁸⁵.

Аудіювання – комплексний процес, тому повноцінно оцінити рівень аудитивних вмінь можна також лише комплексно. Аудіювання перш за все є об'єктом формувального оцінювання, особливо на ранніх етапах вивчення англійської мови, де учні зіштовхуються з безліччю труднощів: це недостатньо розвинутий фонематичний слух, обмежений словниковий запас, невеликий досвід у розпізнаванні іншомовних слів, членуванні мовлення та інші. Зворотній зв'язок з боку вчителя, допомога в подоланні труднощів є частиною навчального процесу. Учнів потрібно поступово вчити не тільки сприймати основний зміст або зосереджуватись на з'ясуванні певних деталей, але й слухати більш вдумливо, вміти відокремлювати факти від оцінних суджень, розуміти інтенцію мовця або прихований смисл повідомлення.

Для визначення типових тестових методів підсумкового оцінювання розглянемо тестові завдання частини «Розуміння мови на слух. Аудіювання» програми ЗНО за 2020 рік⁸⁶. Як і в попередні роки, тест включає три основні завдання на перевірку аудитивних вмінь. В першому завданні потрібно прослухати шість коротких діалогічних або монологічних записів і вибрати правильну відповідь із трьох можливих. Варіанти відповідей подаються двома способами: вербально – у вигляді фраз або речень та невербально – у вигляді зображень. Наприклад:

⁸³ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 55.

⁸⁴ Квасова О. Г. Workshops on Language Testing and Assessment. Навчальний посібник з укладання тестових завдань (англійська мова). К.: ТОВ «Видавництво «Ліра-К», 2022. С. 61.

⁸⁵ Там само.

⁸⁶ Завдання тесту ЗНО 2020 року з англійської мови // Український центр оцінювання якості освіти. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/747/74790/Angl_mova-Osnovne-ZNO_2020-Zoshyt_1.pdf

Listen to the speakers. For questions (1-6) choose the correct answer (A, B or C). Write your answers on the separate answer sheet. You will listen to each recording twice.

4. Which is more important to achieve success?

A personal features B hard work C good memory

В другому завданні кандидати прослуховують один монолог і виконують завдання «правильна-неправильна відповідь». Кількість питань – п'ять. Для відповіді потрібно обрати один з двох варіантів. *Наприклад:*

Listen to the text. For statements (7-11) choose T if the statement is true according to the text, F if it is false. Write your answers on a separate answer sheet. You will listen to the text twice.

Au pairing is a good opportunity to combine a vacation and a job. T F

Третє тестове завдання побудовано навколо тривалого монологу, який потрібно прослухати та відповісти на п'ять питань, обравши одну правильну відповідь з трьох.

Listen to the text. For questions (12-16) choose the correct answer (A, B or C). Write your answers on the separate answer sheet. You will listen to the text twice.

What does the presenter say about Taylor Swift's success?

A Many celebrities are jealous of her success.

B She earns more than \$100 million a year.

C Her way to success was full of ups and downs.

В програмі ЗНО з іноземних мов вказано, що об'єктом контролю є рівень сформованості вміння розуміти на слух зміст автентичних текстів⁸⁷ і є опис дескрипторів володіння іноземною мовою в аспекті сприймання на слух на кінець 11 класу. В дескрипторах описують результати в таких термінах, як «розуміє основну думку складних за змістом та структурою висловлювань...», «стежить за поширеним висловленням і складною аргументацією в дискусії...», що корелює з такими видами аудіювання, як слухання для розуміння головної ідеї, а також аудіювання з повним розумінням змісту, проте не зазначено такий вид аудіювання, як слухання для отримання конкретної інформації, хоча саме цей вид аудіювання покладений в основу першого тестового завдання. Крім того, програма не вміщує опису тестових завдань. В програмі ЗНО використано два види тестових форматів: множинний вибір, правильна-неправильна відповідь.

Звернемось до програми міжнародних іспитів на знання англійської мови, а саме до програми одного найбільш популярних тестів рівня B2, розробленого Cambridge Assessment English. Цей екзаме́н має назву First Certificate English (FCE). Тест складається з чотирьох частин:

⁸⁷ Програма зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов. Наказ Міністерства освіти і науки України, від 26.06.2018 №695. // Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/progeng/>

Reading and Use of English, Writing, Listening, Speaking. Частина «Аудіювання» у свою чергу складається із чотирьох частин, приблизний час на виконання яких – 40 хвилин. Як зазначено в описі тесту, перевірці підлягають різні аудитивні вміння, а саме: аудіювання з розумінням головної думки, намірів, мети, ставлення, згоди чи незгоди; аудіювання з повним (детальним) розумінням прослуханого; аудіювання з виокремленням конкретної інформації. Повідомлення можуть бути монологічними (оголошення, оповідання, запис на автовідповідачеві, радіотрансляція, лекція тощо) чи діалогічними висловлюваннями, різними за тривалістю (від 30 секунд до 4 хвилин на кожен запис). Застосовуються такі тестові формати, як множинний вибір, заповнення пропусків у реченнях (sentence completion) та знаходження відповідей (multiple matching)⁸⁸.

Part 1. You will hear people talking in eight different situations. For questions 1 – 8, choose the best answer (A, B or C).

You hear a message on a telephone answering machine. Why is the speaker calling?

A to confirm some arrangements

B to issue an invitation

C to persuade someone to do something

Part 2. You will hear a woman called Angela Thomas, who works for a wildlife organisation, talking about the spectacled bear. For questions 9 – 18, complete the sentences with a word or short phrase.

Angela says it was the 9) of the spectacled bear that first interested her.

Part 3. You will hear five short extracts in which people are talking about their visit to a city. For questions 19 – 23, choose from the list (A – H) what each speaker liked most about the city they visited. Use the letters only once. There are three extra letters which you do not need to use.

Part 4. You will hear part of a radio interview with a woman called Rachel Reed, who works in a commercial art gallery, a shop which sells works of art. For questions 24 – 30, choose the best answer (A, B or C).

Так само, як і в тесті ЗНО, текст прослуховують двічі, що відрізняється від деяких інших тестів на знання англійської, наприклад IELTS. Найбільш популярний тестовий формат – завдання множинного вибору із трьома варіантами відповідей. Інші тестові формати – множинне зіставлення та заповнення пропусків. Тестові завдання на заповнення пропусків відносяться до завдань із вільно конструйованою відповіддю, при цьому потрібно узагальнити зміст та самостійно сформулювати відповіді. Такі завдання є складнішими і вимагають більшої самостійності від учнів.

⁸⁸ Cambridge English Language Assessment. B2 First Exam Format. 2024. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/first/exam-format/>

Отже, можемо зробити висновок, що перевіряти та оцінювати рівень сформованості аудитивних вмінь учнів потрібно комплексно і систематично. Завдання підсумкового оцінювання та стандартизованих тестів складаються з декількох тестових завдань, які перевіряють навички аудіювання в різних аспектах. Майбутні вчителі англійської мови повинні бути обізнані з різними тестовими форматами та підбирати матеріали для аудіювання з різними жанрами, формами мовлення (монолог-діалог), різні за тривалістю та складністю.

10. Оцінювання навичок говоріння

Говоріння, або усне продукування – це такий вид мовленнєвої діяльності, який важко оцінити об'єктивно через низку причин. Усне мовлення є спонтанним, воно існує в режимі реального часу, коли практично немає можливості заздалегідь спланувати та підібрати найбільш влучні слова та вирази. Граматичні структури, які ми вживаємо в усному мовленні, зазвичай простіші, розповсюдженими є еліптичні речення. При цьому значну роль в діалогах відіграють інтонація, міміка та інші невербальні засоби комунікації⁸⁹. Здійснити оцінювання, яке відповідає вимогам валідності, надійності та практичності можливо лише за умови визначення чітких критеріїв. Звернемося до опису дескрипторів монологічного мовлення (усної продукції) та діалогічного мовлення (усної інтеракції), які визначені в нормативних документах.

Відповідно до критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів освіти⁹⁰ в 5-9 класах нової української школи, оцінювання усної та писемної продукції визначено як група результатів під назвою «Надання інформації, висловлювання думок, почуттів та ставлення іноземною мовою». Виставляючи учню оцінку від 1 до 12, вчитель повинен орієнтуватись на дескриптори рівня розвитку вмінь учнів. Учень заслуговує на оцінку 10, якщо «У письмовому та усному мовленні загалом уміло використовує повсякденну лексику належним чином та вживає прості граматичні форми. Допускаються незначні неточності у використанні лексики та граматики, що не заважають розумінню висловлювання. Учень намагається вживати складніші конструкції: з добре заученими висловлюваннями. Вимова учня є здебільшого зрозумілою»⁹¹. Відразу можна помітити, що в основу

⁸⁹ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 72.

⁹⁰ Критерії оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (власного висловлення) з англійської мови зовнішнього незалежного оцінювання 2022 року // Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/evaluationeng/>

⁹¹ Критерії оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (власного висловлення) з англійської мови зовнішнього незалежного оцінювання 2022 року // Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/evaluationeng/>

оцінювання покладені лексичні, граматичні та фонетичні навички, а також такі ознаки, як правильність, точність вживання, рівень складності конструкцій.

Вміння усної та писемної взаємодії об'єднані в Критеріях оцінювання 2024 під назвою «Взаємодія з іншими особами в усній і письмовій формі та в режимі реального часу через засоби іноземної мови». Опис інтерактивних вмінь практично не відрізняється від продуктивних – увага приділена виключно правильному та точному вживанню лексики та граматики. Отже, об'єктом контролю є не вміння, а навички: лексичні, граматичні та фонетичні.

В Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти знаходимо дескриптори для загального усного мовлення (монологи та діалоги), а також шкали, в яких конкретизовані вміння монологів опису, розповіді, аргументації, а також бесіди, дискусії, цілеспрямованої співпраці, трансакції, обміну інформації, інтерв'ю⁹². Критерії усного продукування, описані в ЗЄР, відображають такі риси висловлення, як зрозумілість та рівень деталізації розповіді або опису, здатність навести відповідні приклади. Дескриптори рівня усної інтеракції вміщують такі ознаки, як невимушеність мовлення (fluency), спонтанність, точність (accuracy) та ефективність, впевненість. Увага приділена таким комунікативним вмінням, як обмін інформацією, підтвердження інформації, пояснення, вміння виразити свою думку та ставлення.

Як бачимо, вміння вести діалог та висловлюватись у вигляді монологу є складними вміннями, які охоплюють низку вмінь та навичок.

Розглянемо, за якими критеріями оцінюють усне мовлення на міжнародних іспитах на знання англійської мови, а саме First Certificate English (FCE). Для досягнення більшої об'єктивності усна частина іспиту проводиться двома екзаменаторами, один з яких спілкується із учасником екзамену як співрозмовник, у той час як інший екзаменатор спостерігає й оцінює. Усна частина іспиту складається із чотирьох частин: інтерв'ю, монологічне висловлювання, дискусія двох видів. Під час іспиту кандидат спілкується з екзаменатором, іншим кандидатом або висловлюється самостійно. В процесі іспиту перевіряються такі вміння: надання інформації про себе та висловлення своєї думки по різних питанням (інтерв'ю), порівняння та опис графічних зображень на фотографіях (монолог), обмін ідеями, вираження та обґрунтування думки, погодження або непогодження, роздум, оцінка, прийняття рішення (дискусія).

Наведемо приклад другого завдання в FCE, де в якості змістових опор використовуються фотографії:

⁹² Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 84.

In this part of the test I am going to give each of you two photographs. I'd like you to talk about your photographs on your own for about a minute, and also to answer a question about your partner's photographs. Here are your photographs. They show people who are helping other people in different situations. I'd like you to compare the photographs, and say how important it is to help other people in difficult situations.

В третьому завданні (дискусії) кандидатом пропонується визначити, які із запропонованих ідей привернуть більше туристів до міста. Після обговорення та прийняття рішення стосовно питання *Which idea would attract more visitors to the town?* Кандидатом пропонується відповісти на декілька питань, наприклад:

Do you think you have to spend a lot of money to have a good holiday? ... (Why?/ Why not?) Why do you think people go away on holiday?

Головним критерієм виконання завдання є досягнення комунікативної цілі. Важливими є також такі критерії, як граматична правильність, різноманітність використаних структур і лексичних одиниць, вимова, темп мовлення, вміння зв'язно викладати й обґрунтовувати думки, вміння ефективно використовувати стратегії мовленнєвої інтеракції⁹³. Критерії оцінювання усного висловлювання часто об'єднують в чотири основні категорії: досягнення комунікативної цілі (task achievement), швидкість та невимушеність мовлення й вимова (fluency and pronunciation), вживання лексики та реєстру мовлення (vocabulary and register), граматична правильність (grammar control)⁹⁴.

11. Оцінювання навичок письма

В додатку до рекомендацій оцінювання учнів нової української школи⁹⁵, визначені єдині дескриптори до усного та писемного продукування, так само і як для усної та писемної взаємодії, про що ми вже згадували вище.

В навчальних програмах для 10-11 класів, а також в програмі ЗНО подані загальні дескриптори писемного продукування на рівні B1 («пише прості зв'язні тексти на різноманітні знайомі теми у межах своєї сфери інтересів...») та B2 («пише чіткі детальні тексти на різні

⁹³ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 90-91.

⁹⁴ Квасова О. Г. Workshops on Language Testing and Assessment. Навчальний посібник з укладання тестових завдань (англійська мова). К.: ТОВ «Видавництво «Ліра-К», 2022. С. 80.

⁹⁵ Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

теми в межах своєї сфери інтересів, синтезуючи та оцінюючи інформацію з низки джерел»⁹⁶.

В Навчальній програмі іноземних мов для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти визначені такі жанри писемного продукування, як есе, доповідь, відгук (на фільм, книгу або п'єсу), а також особисті та ділові листи⁹⁷. В описі очікуваних результатів писемного продукування та писемної взаємодії можна виділити такі критерії, як правильність оформлення, достатній рівень чіткості та деталізації, вміння синтезувати та оцінювати інформацію з низки джерел.

Для оцінювання результатів писемного мовлення використовують два види шкал оцінювання: глобальні або інтегровані (holistic) та аналітичні (analytical). Глобальне оцінювання означає присудження єдиного бала за писемний твір на основі загального враження⁹⁸. Орієнтири для оцінки представлені в таблиці, де описані рівні (bands). Таку схему оцінювання представлено в тестах IELTS, де результат виконаного писемного завдання може оцінюватись за шкалою від 1 до 9. В шкалі оцінювання є опис якості виконання писемної роботи за такими критеріями: досягнення комунікативної цілі (Task Achievement), зв'язність тексту (Coherence and Cohesion), лексична наповненість (Lexical Resource), граматична правильність (Grammatical Range and Accuracy)⁹⁹.

Аналітичне оцінювання писемного висловлення включає в себе оцінювання на основі виділених критеріїв. Бали узагальнюються до середнього, який присуджується кандидату¹⁰⁰. На відміну від перевірки усного мовлення, вміння писемного мовлення входили до структури тесту ЗНО, де основним жанром був лист, який оцінювався за такими критеріями: змістове наповнення, структура тексту та зв'язність, використання лексики (лексична наповнюваність та правильність уживання лексичних засобів), використання граматики¹⁰¹.

⁹⁶ Програма зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов. Наказ Міністерства освіти і науки України, від 26.06.2018 №695. // Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/progeng/>

⁹⁷ Іноземні мови: Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень) : Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. К. : УОВЦ «Оріон», 2018.

⁹⁸ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 81.

⁹⁹ IELTS Writing Band Descriptions. 2023. URL: <https://ielts.org/news-and-insights/ielts-writing-band-descriptors-and-key-assessment-criteria>

¹⁰⁰ Квасова О.Г. Основи тестування іншомовних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. С. 83.

¹⁰¹ Критерії оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (власного висловлення) з англійської мови зовнішнього незалежного оцінювання 2022 року // Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/evaluationeng/>

На міжнародному іспиті FCE перевіряють вміння кандидатів писати такі жанри писемних повідомлень, як есе, відгук на книгу, статтю, відповідь на електронний лист (FCE). Оцінювання писемних висловлень відбувається за такими критеріями: зміст (content), досягнення комунікативної цілі (communicative achievement), організація (organization), використання лексики та граматики (language). Критерії оцінювання та додаткові шкали оцінювання детально описані в довіднику для вчителів Assessing Writing for Cambridge English Qualifications: A Guide for Teachers¹⁰².

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищезазначене, підкреслимо, що оцінювання займає провідне місце в освітньому процесі. Оцінювання повинно відбуватись за допомогою різноманітних інструментів, не бути монотонним та занадто передбачуваним. Важливо залучати інформаційно-комунікаційні засоби для здійснення оцінювання різних мовленнєвих вмінь і навичок. Використання різних форм та прийомів оцінювання, заохочення учнів до самооцінювання та організація взаємооцінювання сприяють реалізації різних функцій оцінювання, мотивують учнів до саморозвитку та самовдосконалення, виявляють сильні та слабкі сторони учнів, допомагають визначити ті аспекти, які вимагають більшої уваги та додаткового тренування. Оцінювання повинно бути постійним і систематичним. Формувальне оцінювання – це невід’ємна частина кожного уроку, це зворотній зв’язок, під яким розуміємо не стільки виставлену в щоденник оцінку, скільки коментар, який отримують учні та який надає конкретні поради для покращення. Оцінювання повинно бути вбудованим в структуру уроку, що має бути відображено і в календарно-тематичному плануванні, і в плані кожного уроку. Різноманітність форм та методів оцінювання дозволяють визначити рівень сформованості як окремих навичок (наприклад, лексичних або граматичних), так і комплексних вмінь. Варто відходити від стереотипного уявлення про те, що оцінює лише вчитель. Сучасний підхід до освіти розглядає учня як суб’єкта освітнього процесу, який здатний брати відповідальність і здійснювати аналіз своєї успішності. Тому вчитель створює умови для взаємооцінювання та самооцінювання, пропонує критерії і стратегії оцінювання, стимулюючи таким чином самостійність та автономність учнів. Вчитель перестає бути єдиним контролером та вимірювачем успіхів учнів. Вчитель надихає та організовує, планує та втілює, допомагає учням розкрити свій потенціал, засвоювати знання та набувати нові навички й вміння.

¹⁰² Assessing Writing for Cambridge English Qualifications: A Guide for Teachers. Cambridge English, 2024. 45 p.

В процесі професійної підготовки майбутніх вчителів значну увагу потрібно приділяти формуванню вмінь визначати успішність учнів у виконанні різного роду завдань, вимірювати рівень володіння мовою, аналізувати результати навчальної діяльності та використовувати цю інформацію в освітньому процесі. Зазначені вміння складають оцінювально-аналітичну компетентність вчителя, яку студенти – майбутні вчителі набувають в процесі навчання та практичної підготовки. Використання різних форм і методів оцінювання під час навчання, залучення взаємооцінювання й самооцінювання сприяють не тільки покращенню мовної підготовки студентів, а й допомагають отримати фахові методичні вміння, усвідомити необхідність і поліфункціональність оцінювання. Сучасний вчитель розуміє принципи оцінювання, вміє підбирати й адаптувати різні інструменти оцінювання відповідно до дидактичних цілей.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в з'ясуванні ефективності інформаційно-комунікативних технологій як інструменту оцінювання в середній та старшій школі.

АНОТАЦІЯ

Метою цього дослідження є визначення та опис ролі оцінювально-аналітичної компетентності в процесі підготовки сучасного вчителя іноземних мов. Важливою складовою оцінювально-аналітичної компетентності вчителя є вміння аналізувати результати навчання учнів з метою подальшого планування освітнього процесу, конструктивно коментувати результати виконаних учнями завдань, аналізувати помилки і труднощі учнів. Оцінювання надзвичайно важливе в навчанні іноземних мов, тому володіння методами та прийомами оцінювання є обов'язковим елементом підготовки майбутнього вчителя іноземних мов. В ході досягнення поставленої мети було вирішено низку науково-дослідницьких завдань, а саме з'ясувано мету, функції, види та принципи оцінювання, розкрито місце оцінювання в таксономії освітніх цілей, визначено особливості взаємооцінювання та самооцінювання, описано роль оцінювання в системі професійної підготовки вчителя англійської й німецької мов, визначено способи та критерії оцінювання мовленнєвих вмінь читання, аудіювання, усного та писемного продукування в процесі вивчення та викладання англійської мови. Методологія дослідження охоплює критичний аналіз наукової літератури з метою визначення сучасних підходів в галузі педагогічної діагностики, оцінювання та тестології, а також описовий метод для висвітлення принципів, змісту, форм оцінювання, які застосовуються для визначення навчальних досягнень студентів у вивченні англійської мови як іноземної та які утворюють основу професійно-методичної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови. В роботі продемонстровано розвиток оцінювально-аналітичної компетентності студентів-майбутніх вчителів англійської

та німецької мов, які здобувають освіту в Центральноросійському державному університеті імені Володимира Винниченка за освітньою програмою «Середня освіта (Англійська й німецька мови та зарубіжна література)». Підготовка фахівців передбачає набуття ними низки компетентностей, серед яких належне місце займає здатність здійснювати оцінювання та аналізувати результати навчання учнів; забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів. В процесі професійної підготовки майбутніх вчителів значна увага приділяється формуванню вмінь визначати успішність учнів у виконанні різного роду завдань, вимірювати рівень володіння мовою, аналізувати результати навчальної діяльності та використовувати цю інформацію в освітньому процесі. Ці вміння складають оцінювально-аналітичну компетентність вчителя, яку студенти-майбутні вчителі набувають в процесі навчання та практичної підготовки.

Література

1. Бігіч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 // Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavnyi-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
3. Завдання тесту ЗНО 2020 року з англійської мови // Український центр оцінювання якості освіти. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/747/74790/Angl_mova-Osnovne-ZNO_2020-Zoshyt_1.pdf
4. Іноземні мови: Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень) : Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. К. : УОБЦ «Оріон», 2018. 88 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/programma-in-movy.pdf>
5. Квасова О.Г. Основи тестування іноземних навичок і вмінь. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Ленвіт», 2009. 119 с.
6. Квасова О. Г. Workshops on Language Testing and Assessment. Навчальний посібник з укладання тестових завдань (англійська мова). К.: ТОВ «Видавництво «Ліра-К», 2022. 112 с.
7. Кочубей В.Ю. Технології оцінювання навичок читання англомовних текстів. *Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст*: Збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції. (Кропивницький, 24-25 листопада

2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 157-160. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/filology/conf/zbirnik_tez2022.pdf

8. Критерії оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (власного висловлення) з англійської мови зовнішнього незалежного оцінювання 2022 року // Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/evaluationeng/>

9. Морська Л.І. Англійська мова (9-й рік навчання). Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : Астон. 2017, 280 с.

10. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Англійська й німецька мови та зарубіжна література)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю: 014.021 «Середня освіта 014.021 «Англійська мова та зарубіжна література» додатковою предметною спеціальністю 014.022 «Німецька мова та зарубіжна література». Кропивницький, 2024. URL: https://cusu.edu.ua/images/download-files/OP_quality-education/bakalavr/2024/SO_Anhliiska_y_nimetska_movy_ta_zarubizhna_literatura_Bak-1.pdf

11. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов. Наказ Міністерства освіти і науки України, від 26.06.2018 №695. // Український центр оцінювання якості освіти. . URL: <https://testportal.gov.ua/progeng/>

12. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти та вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України №2736 від 23.12.2020. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Nakaz_2736.pdf

13. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №1093 від 02.08.2024. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>

14. Almahasneh A.M.S., & Abdul- Hamid S. The Effect of Using Peer Assessment Training on Writing Performance among Arab EFL High School Students in Malaysia. *Arab World English Journal*, 2019, Volume 10 (1). С. 105-115. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol10no1.10>

15. Anderson M. C., Cseresznyes M. Into Europe. Prepare for modern English exam. Reading and Use of English. 2003. 297 p. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/reading-and-useofenglish/43895211>

16. Assessing Writing for Cambridge English Qualifications: A Guide for Teachers. Cambridge English, 2024. 45 p. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/images/600975-teacher-guide-for-writing-b2-first-for-schools.pdf>

17. Bachman L. F., & Palmer A. S. Language testing in practice: Designing and developing useful language tests. Oxford: Oxford University

Press, 1996. URL: https://www.researchgate.net/publication/270304398_Language_Testing_in_Practice

18. Bachman L. F. Statistical Analyses for Language Assessment. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 364 p.

19. Baehr M. Distinctions between assessment and evaluation. Program Assessment Handbook, Pacific Crest, 2005. P. 441-444. URL: http://www.elegantbrain.com/edu4/classes/readings/depository/TNS_560/ou_tcomes/assess_eval1.PDF

20. Borden V., & Zak Owens J. L. Measuring quality: Choosing among surveys and other assessment of college quality. Washington, DC: American Council on Education and Florida State University–Association for Institutional Research, 2001. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED457767>

21. Brown D. Language assessment: Principles and classroom practices. White Plains, NY: Pearson Education, Inc., 2004. 324 p.

22. Brown, H. D. Principles of language learning and teaching (5th ed.). New York: Pearson Education, 2007. 347 p. URL: <https://gustavorubinoernesto.com/wp-content/uploads/2020/06/H-Douglas-Brown-Principles-of-Language-Learning-and-Teaching.pdf>

23. Cambridge English Language Assessment. B2 First Exam Format. 2024. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/first/exam-format/>

24. Churches A. Bloom’s Digital Taxonomy. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/228381038_Bloom%27s_Digital_Taxonomy (дата звернення: 09.08.2024).

25. Common European framework of reference for languages: learning, teaching assessment. Companion volume with new descriptors. Council of Europe. 2018. 235 p. URL: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>

26. Coombe C. An A to Z of Second Language Assessment: How Language Teachers Understand Assessment Concepts. London, UK: British Council. 2018. URL: www.britishcouncil.org/exam/aptis/research/assessment-literacy

27. Dörnyei, Z. The psychology of language learner: Individual differences in second language acquisition. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2005, 282 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781410613349/psychology-language-learner-zoltán-dörnyei>

28. Dormer J. E. ELT Basics. A Beginner’s Guide to English Language Teaching, TESOL Press. 2023, 144 p.

29. Elturk. E. A Systematic Process for Assessing Assessment. *English Teaching Forum*. 2020, P. 12-21. URL: https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/etf_58_4_pg12-21.pdf

30. Fulcher G & Davidson F. Language Testing and Assessment: an Advanced Resource Book. Routledge Applied Linguistics, 2007, 424 p. URL: <https://www.kau.edu.sa/Files/0005056/Subjects/Fulcher%20>

Davidso%20Language%20Testing%20and%20Assessment%20An%20Advanced%20Resource%20Book%20Routledge%20Applied%20Lingu.pdf

31. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. The fourth edition. Pearson, Longman, 2009, 448 p.

32. Herrera L. & Macías D. F. A call for language assessment literacy in the education and development of teachers of English as a foreign language. *Colombian Applied Linguistics Journal*. 2015. Volume 17(2). P. 302-312.

33. Imani S. The Comparative Effect of Self-Assessment and Peer Assessment on Reflective and Impulsive EFL Learners' Speaking Skill. *Journal of Foreign Language Teaching and Translation Studies*. 2021-2022. Vol. 6. No.4, P. 99-120.

34. Morovat E. Effects of Reflectivity/Impulsivity on IELTS Candidates' Band Scores in the Speaking Module of the Test. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2014. Volume 98. P. 1232 – 1239.

35. IELTS Writing Band Descriptions. 2023. URL: <https://ielts.org/news-and-insights/ielts-writing-band-descriptors-and-key-assessment-criteria> (дата звернення: 10.08.2024).

36. Mosquera L. H. & Zambrano L. C. (). Assessment of English Learning in a Language Teacher Education Program. *Gist Education and Learning Research Journal*. 2019. Volume 19. P. 193-214. ISSN 1692-5777. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1237408.pdf>

37. Nicolaidou I. E-portfolios supporting primary students' writing performance and peer feedback. *Computers & Education*. 2013. Volume 68(0), P. 404-415.

38. Palomba C. A., & Banta T. W. *Assessment essentials: Planning, implementing, and improving assessment in higher education*. San Francisco: Jossey-Bass, 1999. 368 p.

39. PISA 2020 Results (Volume 1): The state of learning and equity in education. URL: <https://doi.org/10.1787/53f23881-en> (дата звернення: 12.08.2024).

40. Shohamy E. Democratic assessment as an alternative. *Language Testing*. 2001. Volume 18(4), P. 373–391.

41. Tosuncuoglu I. Importance of Assessment in ELT. *Journal of Education and Training Studies*. 2018. Vol. 6, No. 9. URL: <https://doi.org/10.11114/jets.v6i9.3443>

42. Tsagari D., Vogt K., Froelich V., Csépes I., Fekete A., Green A., Hamp-Lyons L., Sifakis N. and Kordia, S. *Handbook of Assessment for Language Teachers*. 2018. 228 p. Retrieved from: <http://taleproject.eu/>. ISBN 978-9925-7399-1-2 (digital).

43. Tunagür M., Kardaş N., Kardaş M.N. The Effect of Student Centered Listening/Speaking Activities on Turkish Listening Speaking Skills of Bilingual Students. *International Journal of Education and Literacy Studies*. 2021. Vol 9. No 1. P. 136-149. URL: <https://journals.aiac.org.au/index.php/IJELS/article/view/6483>

44. Watkins P. Teaching and developing reading skills: Cambridge Handbooks for Language Teachers. Cambridge University Press, 2017. 330 p.
45. Wiggins G. P. Educative assessment: Designing assessments to inform and improve student performance. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1998.
46. Xiao Y, & Lucking R. The impact of two types of peer assessment on students' performance and satisfaction within a Wiki environment. *The Internet and Higher Education*. 2008. Volume 11(3–4). P. 186-193. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1096751608000274?via%3Dihub>
47. Yurdabakan I. The investigation of peer assessment in primary school cooperative learning groups with respect to gender. *Education*. 2010. Volume 3-13, 39(2), P. 153-169.

Information about the author:

Kochubei Viktoriia Yuriivna,

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Germanic Languages, World Literature and Teaching Methods

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
1, Shevchenko str., Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine